

27ste vergadering

Dinsdag 15 april 2008

Aanvang 13.30 uur

Voorzitter: Timmerman-Buck

Tegenwoordig zijn 60 leden, te weten:

Asscher, Van de Beeten, Van den Berg, Biermans, Van Bijsterveld, de Boer, Broekers-Knol, Doek, Dölle, Van Driel, Dupuis, Duthler, Essers, Franken, Goyert, Haubrich-Gooskens, Hermans, Hillen, Ten Hoeve, Holdijk, Ten Horn, Huijbregts-Schiedon, Janse de Jonge, Van Kappen, Kneppers-Heijnert, Koffeman, Kuiper, Lagerwerf-Vergunst, Laurier, Leijnse, Leunissen, Linthorst, Meulenbelt, Meurs, Noten, Peters, Putters, Quik-Schuijt, Rehwinkel, Reuten, Rosenthal, Russell, Schaap, Schouw, Schuurman, Slager, Slagter-Roukema, Smaling, Swenker, Tan, Terpstra, Thissen, Timmerman-Buck, Vedder-Wubben, Vliegenthart, De Vries-Leggedoor, Werner, Westerveld, Willems en Yildirim,

en de heer Rouvoet, viceminister-president, minister voor Jeugd en Gezin, de heer Verhagen, minister van Buitenlandse Zaken, de heer Van Middelkoop, minister van Defensie, en de heer De Vries, staatssecretaris van Defensie.

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Engels, Sylvester en Meindertsma, wegens ziekte;

Hendrixx en De Graaf, wegens verblijf buitenslands;

Bemelmans-Videc, Elzinga, Van der Linden, Kox en De Vries, wegens verblijf buitenslands in verband met deelname aan de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa in Straatsburg;

Klein Breteler, Eigeman en Hofstra, wegens verblijf buitenslands in verband met deelname aan de jaarlijkse conferentie van de interparlementaire Unie in Zuid-Afrika;

Böhler, wegens bezigheden elders.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstel-

len gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het einde van deze editie.)

De **voorzitter**: Op de agenda staat als hamerstuk wetsvoorstel 31131. Na het overleg met College van Senioren heeft mij van de zijde van de CDA-fractie het verzoek bereikt om dit wetsvoorstel van de agenda af te voeren. Ik stel voor om dienovereenkomstig te besluiten.

Daartoe wordt besloten.

Aan de orde is het **beleidsdebat** over **de stand van de krijgsmacht, inclusief het bredere kader van de NAVO in het kader van de behandeling van het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 2008 (31200-V) en van het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Defensie (X) voor het jaar 2008 (31200-X)**.

De **voorzitter**: Ik heet de minister van Buitenlandse Zaken van harte welkom, evenals de minister van Defensie en de staatssecretaris van Defensie, die ik meer dan van harte welkom heet, omdat hij het voorrecht heeft om hier voor het eerst te zijn, te spreken en de Kamer van zijn wijsheid te overtuigen.

Het woord is vervolgens aan de heer Van Kappen, die zijn maidenspeech houdt.

De heer **Van Kappen** (VVD): Voorzitter. U kunt zich misschien voorstellen dat het voor mij, gezien mijn achtergrond, een bijzondere gewaarwording is om hier te staan. Ik ben mijn hele leven op de een of andere manier bezig geweest met defensie en veiligheid, maar ik had nooit gedacht dat ik ooit een bijdrage zou mogen leveren aan een beleidsdebat over defensie in dit huis. Ik had ook nooit gedacht dat ik aan de regeringstafel de heer Van Middelkoop zou aantreffen. Ik herinner me nog dat wij een aantal jaren geleden na een bijeenkomst op Clingendael samen liepen te filosoferen over veiligheid,

Van Kappen

defensie en politiek. We waren het erover eens dat al onze goede ideeën nooit tot wasdom zouden kunnen komen, omdat wij niet in een positie verkeerden om daar echt iets aan te doen. Voor de heer Van Middelkoop is die situatie in ieder geval drastisch gewijzigd. Het bewijst maar weer dat je nooit "nooit" moet zeggen in dit leven.

Voordat mijn betoog over defensie wat al te anekdotisch wordt, wil ik beginnen met iets wat wij allen delen en dat is de behoefte aan veiligheid. Ieder mens heeft immers behoefte aan zekerheid en geborgenheid voor zichzelf en voor zijn gezin. Ieder mens wil dat zijn kinderen opgroeien in een veilige en rechtvaardige samenleving. Iedere samenleving verwacht dan ook dat de overheid borg staat voor zekerheid, rechtvaardigheid en veiligheid. Het veiligheidsbeleid en daarvan afgeleid het defensiebeleid, is dan ook een kernverantwoordelijkheid van de overheid.

Helaas is het zo dat we leven in een onzekere wereld die bovendien in een hoog tempo aan het veranderen is. Deze veranderingen zijn niet alleen maar positief. Dit laatste is zeker waar voor het internationale veiligheidsklimaat, dat gekenmerkt wordt door een verwarrende vermenging van traditionele en nieuwe veiligheidsrisico's en het vervagen van de traditionele grenzen tussen interne en externe veiligheid door wereldwijd optredende terroristische organisaties. Thematisch bezien, wordt het internationale veiligheidsklimaat beïnvloed door bloedige burgeroorlogen, falende staten, ernstige vormen van grensoverschrijdende criminaliteit en het catastrofaal terrorisme.

De geopolitieke invalshoek levert weer andere gezichtspunten op. Zo krijgen we in de toekomst te maken met grote demografische veranderingen. De voorspelling van de VN is dat de wereldbevolking zal toenemen van de huidige 6,7 miljard mensen tot meer dan 9 miljard mensen in het jaar 2050. De bevolking van Europa, Rusland inbegrepen, krimpt en vergrijscht echter. Het Europese aandeel in de wereldbevolking neemt af van ongeveer 11 % nu, tot 7% in 2050. De effecten van een verdergaande globalisering in combinatie met de steeds maar groeiende wereldbevolking, leidt tot schaarste aan grondstoffen en een stijgende energiebehoefte. Als de klimaatverandering doorzet, wordt de situatie nog nijpender. Het zal dan ook steeds moeilijker worden om de groeiende wereldbevolking te voeden. In het bijzonder de toegang tot drinkbaar water wordt dan een potentiële casus belli.

Een toenemend aantal landen beschikt voorts over een aanzienlijk militair potentieel. De proliferatie van technische kennis brengt het risico met zich dat een aantal van deze landen op de middellange termijn zal beschikken over massavernietigingswapens en de middelen om deze in te zetten op de middel- en lange afstand.

De combinatie van thematische en geopolitieke gezichtspunten levert een beeld op van een onoverzichtelijk en onvoorspelbaar veiligheidsklimaat. We zullen moeten leren omgaan met onzekerheid. Immers, de enige constante factor in de complexe veiligheidsvergelijking is dat alles constant verandert. Het te veel sturen op "dagkoersen" is een recept voor mislukking. Uiteraard moeten we leren van operaties zoals in Afghanistan, maar het volgende conflict kan echt totaal anders zijn.

Een complicerende factor is dat onze traditionele instrumenten en organisaties om internationale vrede en

veiligheid te garanderen en de internationale rechtsorde te handhaven, zoals de VN, de NAVO en de EU, onvoldoende in staat zijn gebleken om met de veranderde omstandigheden om te gaan. Het visionaire beeld van de VN als een organisatie die ons vrede, veiligheid en rechtvaardigheid zou brengen, is grotendeels verdampt tijdens de slachtpartijen in Somalië, Rwanda en Bosnië. Het gebleken onvermogen van de VN om conflicten in het hogere deel van het geweldsspectrum te voorkomen of te beteugelen, heeft het aanzien van de VN aanzienlijk geschaad; te vaak heeft de Veiligheidsraad gefaald om een werkbaar mandaat af te geven en te vaak heeft de VN als organisatie gefaald om conflicten te beheersen en een blijvende vrede te bewerkstelligen. Het ziet er helaas niet naar uit dat de VN binnen een afzienbare termijn zodanig kan worden getransformeerd, dat de huidige beperkingen van het systeem worden opgeheven.

De NAVO heeft dringend behoefte aan een nieuw operationeel concept om de organisatie aan te passen aan de gewijzigde politieke en operationele omgeving. Erg veel schot zit daar momenteel niet in. De belangrijkste reden is het verschil in visie tussen de diverse lidstaten over de vraag wat voor organisatie de NAVO nu eigenlijk moet zijn. Gezien de magere resultaten van de recente NAVO-top in Boekarest is de vraag gerechtvaardigd of de NAVO-lidstaten in de huidige complexe en diffuse veiligheidssituatie de noodzakelijke onderlinge solidariteit en politieke wil kunnen opbrengen om de politieke, militaire en morele last met elkaar te delen. De problemen om in de behoefte aan troepen in Afghanistan te voorzien en om de NATO Response Force te vullen, beloven in ieder geval niet veel goeds.

De EU heeft slechts een zeer bescheiden militaire structuur. Eigenlijk kan Europa realistisch gezien slechts ongeveer 150.000 man op de been brengen voor expeditieoperaties. Dat houdt in dat Europa op permanente basis slechts 50.000 man kan leveren voor crisisbeheersings- en vredesondersteunende operaties. Ook van taakspecialisatie tussen de gelijkgestemde landen in Europa valt voorlopig niet veel te verwachten. Taakspecialisatie heeft namelijk alleen kans van slagen op communautaire basis, dus pas als het EVDB er daadwerkelijk is; en dat moment ligt nog ver achter de tijdshorizon. Het komt er dus op neer dat de EU slechts beperkte operaties kan uitvoeren in het lage en middelste gedeelte van het geweldsspectrum. Veel meer dan dat zit er voorlopig echt niet in.

Dat is de trieste werkelijkheid. Europa is op het gebied van veiligheid en defensie een dwerg en blijft naar het oordeel van de VVD-fractie voor de voorzienbare termijn op veiligheidsgebied strategisch afhankelijk van de VS. Tijdens de algemene politieke beschouwingen heeft mijn fractievoorzitter de heer Rosenthal ook al onderstreept dat het handhaven van de trans-Atlantische band van levensbelang is voor Europa. Gaarne verneemt de VVD-fractie de visie van de minister op de strategische relatie tussen Europa en de VS.

Indien de bovengenoemde internationale ontwikkelingen worden vertaald naar de Nederlandse situatie, tekenen de contouren voor het Nederlandse veiligheids- en defensiebeleid zich af. Hoewel na het ineensstorten van het Warschaupact de integriteit van het Nederlandse grondgebied niet direct wordt bedreigd en Nederland als lid van de NAVO opereert vanuit een betrekkelijk veilige positie, kunnen ontwikkelingen aan de rand van Europa,

Van Kappen

maar ook verder weg, direct van invloed zijn op de welvaart en de stabiliteit van onze Westerse gemeenschap en dus ook op de welvaart en stabiliteit van Nederland. Het externe veiligheidsbeleid kan zich dus niet beperken tot de directe omgeving, maar behoeft een bredere mondiale blik. Dit houdt in dat ons veiligheidsbeleid als onderdeel van ons buitenlandbeleid en daarmee ons politieke ambitieniveau op het gebied van defensie, niet in isolement kan worden bepaald.

De contouren van het veiligheids- en defensiebeleid geven aan dat het onduidelijk is waar en wanneer toekomstige operaties zich zullen afspelen. Wel is het duidelijk dat operaties zich over het algemeen zullen afspelen op grote afstand van Nederland en in wisselende bondgenootschappelijke verbanden. De reactietijd voor ingrijpen is normaliter beperkt en de politieke en militaire risico's zijn wisselend, maar over het algemeen hoger dan in het recente verleden. Vast staat dat Nederland voor wat betreft het te voeren veiligheidsbeleid rekening moet houden met een grote onvoorspelbaarheid. In een recent verschenen boek, geschreven door een vijftal voormalige topmilitairen getiteld *Towards a Grand Strategy for an Uncertain World*, wordt dit dilemma als volgt omschreven: *To be prepared for what cannot be predicted is going to be one of the foremost challenges in the years ahead.*

Het profiel van de Nederlandse krijgsmacht wordt in feite bepaald door de geschetste situatie. Een traditioneel planningsmodel, gebaseerd op "De Dreiging", is gezien het diffuse en onvoorspelbare dreigingsbeeld absoluut kansloos. De beste manier om te plannen voor een dergelijke fluïde situatie is om een zogeheten "capability based"-planningsmodel te hanteren; en dat is nu precies wat Nederland al snel na het vallen van de muur heeft gedaan. Op basis van dit planningsmodel werd een nieuw profiel voor de krijgsmacht vastgesteld. Sinds de Prioriteitennota van 1993 is de Nederlandse krijgsmacht in een aantal stappen getransformeerd van een vrij statische op de dienstplicht gebaseerde krijgsmacht, uitsluitend gericht op het afslaan van een Sovjetaanval op West-Europa in NAVO-verband, tot een zeer flexibele, moderne, expeditieaire en modulair opgebouwde beroepskrijgsmacht met een hoge paraatheid, een grote tactische mobiliteit en het vermogen om onder diverse klimatologische en geografische omstandigheden en in een complexe operationele en politieke omgeving op te treden. Door de modulaire opbouw is de krijgsmacht bovendien in staat om hoogwaardige modules aan te leveren die ingepast kunnen worden in wisselende bondgenootschappelijke verbanden die kunnen opereren in het hele geweldsspectrum.

De VVD-fractie is van mening dat het destijds gekozen profiel van de krijgsmacht de juiste keus is, was en blijft. Deze keus uit het verleden heeft geresulteerd in een Nederlandse krijgsmacht die internationaal groot aanzien geniet. Dit geeft ons ook een stem die gehoord wordt in de belangrijkste internationale fora. Gaarne verneemt de VVD-fractie van de minister of hij van mening is dat het profiel van de huidige krijgsmacht voldoet dan wel dat hij voornemens is om, gedwongen door geldgebrek of om andere redenen, dit profiel te wijzigen. We mogen echter niet vergeten dat het transformatieproces van de krijgsmacht in eerste instantie vrij snel kon worden doorgevoerd omdat het gefinancierd werd door de krijgsmacht aanzienlijk te verkleinen en grote hoeveelheden materieel af te stoten en te verkopen. In feite werd

het transformatieproces door Defensie endoogeen gefinancierd. Defensie werd in het verleden bovendien nauwelijks gecompenseerd voor prijsstijgingen en Defensie moest ook steeds meebetalen aan algemene budgettaire maatregelen. In feite heeft Nederland dus zonder extra geld en in betrekkelijk korte tijd een moderne expeditieaire krijgsmacht opgebouwd die er toe doet en waar veel landen met bewondering naar kijken.

Het staat voor de VVD-fractie echter als een paal boven water dat we de effectieve krijgsmacht die we hebben opgebouwd niet in stand kunnen houden met een al maar dalend defensiebudget. Het defensiebudget als percentage van het bnp is namelijk sinds 1991 tot op heden constant gedaald, van ongeveer 2,8% van het bnp in 1991 tot 1,4% van het bnp aan het begin van deze regeerperiode. Zoals gezegd, zal aan het einde van deze regeerperiode het percentage verder zijn gedaald tot 1,2% van het bnp. Vasthouden aan het profiel wordt hierdoor steeds moeilijker, ook al omdat er steeds vaker een beroep wordt gedaan op de krijgsmacht.

Daarbij komt dat de defensiebegroting voor een belangrijk deel wordt gedomineerd door kosten voor personele exploitatie en pensioenen en wachtgeld die samen meer dan 50% van het budget in beslag nemen. Daar komt nog bij dat de doorlooptijd voor de invoering van defensiesystemen vrij lang is. Dit soort systemen is nu eenmaal niet van de plank te koop en er zijn vaak complexe logistieke en personele consequenties aan verbonden voordat deze systemen op een verantwoorde wijze kunnen worden ingezet. Dit houdt in dat de financiële verplichtingen van Defensie voor meer jaren vastliggen en er niet veel ruimte is om tegenvallers op te vangen. Bij ieder nieuw kabinet moest Defensie maar afwachten hoeveel geld er ter beschikking werd gesteld voor de defensiebegroting. Sinds 1991 werd er iedere keer opnieuw gesneden in de defensiebegroting; en omdat er echt geen overtollig materieel meer viel te verkopen, moest er gesneden worden in waardevolle operationele capaciteit. In een aantal gevallen werd zelfs noodgedwongen overgegaan tot amputatie en werd met het pistool op de borst overgegaan tot het afstoten van een volledige capaciteit. Een voorbeeld hiervan is het opheffen van onze volledige capaciteit aan lange afstand Orionpatrouillevliegtuigen. We zijn niet alleen de vliegstuig kwijt, maar ook de technische en operationele kennis is verloren gegaan. Het afstoten van capaciteit is snel gedaan, maar het weer opbouwen van de technische en operationele expertise is uiterst kostbaar en duurt vele jaren.

Ook in deze kabinetsperiode zien wij weer hetzelfde patroon. De minister is content met het feit dat er 500 mln. is vrijgemaakt voor Defensie. Ik begrijp eigenlijk niet waarom, omdat deze 500 mln. is opgebracht door de verkoop van het marinevliegtuig Valkenburg en defensiematerieel; wederom dus sigaren uit eigen doos. Bovendien is de helft van dit bedrag, 250 mln., bestemd om de kosten te dekken voor het deelnemen aan vredesondersteunende operaties. Onze deelname wordt dus gedeeltelijk betaald door verkoop van de inboedel. Ook de extra 100 mln. die via de motie-Van Geel werd toegezegd en de toezegging aan de VVD-fractie in de Tweede Kamer dat de verlenging van de missie in Uruzgan niet zal worden gefinancierd door de krijgsmacht verder uit te hollen, bieden volgens de VVD-fractie geen structurele oplossing. Eigenlijk is Defensie

Van Kappen

financieel al door de bodem gezakt: het voortzettingsvermogen van de krijgsmacht is slechts beperkt; operationele verliezen kunnen maar voor een deel worden gecompenseerd; het kost grote moeite om de investeringsquote van 20% in stand te houden; wapensystemen zijn niet inzetbaar door tekorten aan reserveonderdelen; schietoefeningen kunnen niet kunnen doorgaan door tekorten aan munitie; er is onvoldoende geld uitgetrokken voor het personeel dat de krijgsmacht in groten getale de rug toekeert. Ik kan nog wel even doorgaan met deze opsomming, maar de VVD-fractie is van mening dat wij niet kunnen doorgaan op deze weg.

De kernvraag is natuurlijk hoeveel van onze welvaart wij willen besteden aan onze veiligheid en in hoeverre wij bereid zijn om anderen in de wereld te helpen om een veilige en rechtvaardige samenleving op te bouwen. Voor Ontwikkelingsamenwerking (OS), eveneens een belangrijk instrument hiertoe, is deze vraag duidelijk beantwoord. Nederland besteedt 0,8% van het bnp aan ontwikkelingsamenwerking. Dat is ruim boven de internationaal vastgestelde norm van 0,7%. Voor defensie ligt het echter totaal anders. Nederland haalt bij lange na niet de norm van 2% van het bnp die door de NAVO wordt gehanteerd voor de defensie-uitgaven. Nederland voldoet ook niet aan de daaronder liggende NAVO-norm dat in ieder geval de dalende lijn van het defensiebudget moet worden omgebogen naar een stijgende lijn.

De VVD-fractie realiseert zich maar al te goed dat de omvang van onze bijdrage het resultaat is van een politieke afweging tussen het belang van het beleidsterrein veiligheid en dat van andere beleidsterreinen. Een redelijk uitgangspunt is naar het oordeel van de VVD-fractie echter dat onze bijdrage een afspiegeling moet zijn van onze financiële en economische draagkracht ten opzichte van andere gelijkgestemde landen. Nederland is een zeer welvarend land en die draagkracht is dus aanzienlijk. De Nederlandse samenleving is echter voor het handhaven van het hoge welvaartsniveau sterk afhankelijk van de internationale handel. Als welvarende handelsnatie met een lange democratische traditie heeft Nederland er dus belang bij om naast het handhaven van de integriteit van het grondgebied van het Koninkrijk, eveneens een zinnige bijdrage te leveren aan de inspanningen van de internationale gemeenschap om de internationale rechtsorde te handhaven en vrede en veiligheid in de wereld te bevorderen. Overigens is dit ook vastgelegd in art. 90 van onze Grondwet.

De VVD-fractie is van mening dat de dalende lijn van de Defensiebegroting moet worden omgebogen naar een stijgende lijn. De VVD-fractie pleit voor een systeem waarin het defensiebudget bestaat uit twee delen. Een deel van het defensiebudget betreft de kosten voor de defensieorganisatie zonder dat eenheden zijn ingezet. In dit deel zijn tevens de noodzakelijke investeringen opgenomen die nodig zijn om de defensieorganisatie ook in de toekomst relevant te houden. Wat dit kost, is vrij eenvoudig te berekenen. Dit deel zou in ieder geval volledig geïndexeerd moeten zijn en bovendien voor een langere periode gekoppeld moeten worden aan het bnp. Dit doet recht aan het principe dat Nederland een defensie-inspanning levert die, evenals onze inspanning op het gebied van Ontwikkelingsamenwerking, in relatie staat tot onze draagkracht die afgemeten wordt aan het bnp. Ik verwijs in dit verband naar het feit dat bijvoorbeeld ook Australië het defensiebudget voor een langere periode heeft gekoppeld aan het bnp.

Het tweede deel van het defensiebudget is bestemd om de kosten voor de daadwerkelijke inzet van de eenheden te betalen. In feite gaat het hierbij om een verbeterde versie van het HGIS-budget. Dit deel van het defensiebudget is afhankelijk van de aard en het aantal operaties waaraan wordt deelgenomen en dient tevens ter compensatie van oorlogsverliezen, maar ook om de door militairen te verrichten activiteiten in het civiele domein te betalen die noodzakelijk zijn om een bestendige vrede te creëren. In het kader van de 3D-benadering bij vredesondersteunende operaties ligt een bijdrage van Ontwikkelingsamenwerking aan dit deel van het budget naar het oordeel van de VVD-fractie in de rede. Er zijn meerdere elementen van militaire ondersteuning die binnen de ODA-normen passen. In dit verband denkt de VVD-fractie onder meer aan het bekostigen van de Security Sector Reform, afgekort SSR, door Ontwikkelingsamenwerking. De SSR is immers een absolute noodzaak indien men een blijvende vrede wil bewerkstelligen in een conflictgebied. Het trainen van de politie in het inzetgebied valt al onder de ODA-normen, maar het trainen van militaire eenheden tot nu toe niet.

De bovengrens van de totale defensiebegroting, dus de som van de twee delen, zou 2% van het bnp moeten bedragen. Graag verneemt de VVD-fractie de mening van de minister over dit voorstel.

Investeren in onze veiligheid vereist een brede mondiale blik en een langere tijdshorizon dan de gemiddelde regeerperiode. Het is hoog tijd dat wij het eens worden over het ambitieniveau voor de wat langere termijn. Een hoog ambitieniveau van de regering, gekoppeld aan een krachteloze krijgsmacht die niet veel kan, geeft immers problemen. Een laag ambitieniveau van de regering, gekoppeld aan een krachtige krijgsmacht die heel veel kan, geeft eveneens problemen. Het vinden van de juiste balans is de grote uitdaging waar wij voor staan.

De regering onderkent dit feit weliswaar en heeft op 5 maart van dit jaar een interdepartementaal project gestart om verkenningen uit te voeren naar de toekomst van de krijgsmacht en het niveau van de defensiebestedingen op de langere termijn. Het probleem is echter dat de regering al heeft besloten om het defensiebudget gedurende deze regeerperiode te reduceren van het huidige niveau van 1,4% van het bnp, tot 1,2% van het bnp aan het einde van deze regeerperiode. De VVD-fractie vindt dit onjuist. Er moet ook nu al worden opgetreden om het verval van de krijgsmacht te stoppen. De VVD-fractie pleit er dan ook voor om in ieder geval het defensiebudget op het huidige niveau van 1,4% van het bnp te handhaven, totdat uitvoering kan worden gegeven aan de uitkomst van het project "Verkenningen, houvast voor de krijgsmacht van 2020". Is de minister bereid om zich hiervoor in te spannen binnen het kabinet?

De boodschap van de VVD-fractie is in ieder geval duidelijk. Wij vinden dat het ambitieniveau van Nederland in relatie moet staan tot onze draagkracht en ons nationaal belang. Met dat als uitgangspunt kan onze bijdrage, gezien de omvang van onze economie en ons welvaartsniveau, per definitie geen geringe zijn. De roze bril moet af en de dalende lijn van het defensiebudget moet worden omgebogen in een stijgende lijn.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Kappen, ik wil u van harte feliciteren met uw maidenspeech over een thematiek die

Van Kappen

geheel en al uw professeie betreft. U bent militair in hart en nieren, gestart met een officiersopleiding aan het Koninklijk Instituut voor de Marine in Den Haag en aan het U.S. Naval War College in Newport in de Verenigde Staten. Vervolgens bent u beroepsmilitair geweest in diverse functies. Zo was u officier bij het Korps Mariniers en voorts bij twee brigades in achtereenvolgens het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. U bent stafofficier geweest bij nationale en internationale strijdkrachten, zoals bij het hoofdkwartier van het Korps Mariniers in Rotterdam, de Marinestaf in Den Haag, de NAVO-hoofdkwartieren in het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. Van 1992 tot 1995 was u brigadegeneraal en commandant van de Nederlandse strijdkrachten in het Caribisch gebied. Hiermee is overigens tevens uw vicevoorzitterschap van de vaste Eerste Kamercommissie voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken nader toegelicht. Daarna was u in de rang van generaal-majoor militair adviseur van de secretaris-generaal van de Verenigde Naties in New York op het gebied van vredesoperaties.

Hoewel uw militaire loopbaan inmiddels is beëindigd, bent u nog steeds actief op dat terrein. Zo vervult u sinds 1999 een beleidsadviesfunctie bij TNO, bent u sinds 2003 adviseur van de NAVO en sinds 2004 adviseur bij het The Hague Centre for Strategic Studies. Ook bent u voorzitter van de raad van toezicht van het International Security Experimentation and Transformation Institute. Wellicht ten overvloede merk ik op dat vanwege uw deskundigheid veelvuldig een beroep op u wordt gedaan door journalisten en u regelmatig wordt uitgenodigd in televisieprogramma's als Netwerk en NOVA.

In een interview met het blad Provincie & Gemeente van uw partij, de VVD, motiveerde u uw lidmaatschap voor deze Kamer met uw dienstbaarheid aan Nederland en het Nederlands belang. Zoals u jarenlang heeft gehandeld als militair in het verlengde van de politiek, zo wilt u dat nu doen als politicus in de Eerste Kamer in het verlengde van uw werkend leven tot nu toe: met moed, loyaal, vasthoudend aan uw principes en, zoals de wapenspreuk van het Korps Mariniers luidt, "Qua Patet Orbis"; voor de niet-latinisten onder ons: "Zo wijd de wereld strekt".

Mijnheer Van Kappen, dit, alsmede uw geweldige kennis en ervaring, vormt een verrijking voor onze Kamer en maakt u meer dan welkom. Ik wens u van harte alle succes bij uw werkzaamheden in dit huis. De vergadering wordt een enkele minuut geschorst om ook de collegae de gelegenheid te geven om u te feliciteren.

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Hillen, die eveneens zijn maidenspeech zal houden.

□

De heer **Hillen** (CDA): Voorzitter. Ik begin mijn betoog met het complimenteren van de heer Van Kappen met zijn maidenspeech. Ik vond zijn verhaal voortreffelijk. Ik zou de heer Van Kappen dan ook willen vragen om toe te treden tot mijn fractie. De gedachterichting is ongeveer dezelfde. Ik vrees alleen dat zijn fractie hem niet zal laten gaan. Wellicht kunnen wij hierover dadelijk overleg plegen.

Het is mij een voorrecht mijn eerste verhandeling in deze Eerste Kamer te mogen houden bij een beleidsdebat over Defensie. Het is mij een genoegen daarbij aan de andere kant van de tafel drie bekenden aan te treffen, te weten: een oud-fractiegenoot, een jarenlange collega van de overkant en daarnaast zijn vleugeladjutant, een strijdmakker die in al die jaren vooral achter de coulissen werkte, waar ik ook nog wel eens kwam.

Voordat ik op het defensiebeleid inga, wil ik namens mijn fractie stilstaan bij de inspanningen van al onze militairen te velde. Mijn fractie volgt hun inspanningen nauwkeurig en met grote waardering. Wij herdenken onze gesneuvelden met eerbied en wij verplaatsen ons telkens in het leed dat door familie en vrienden moet worden gedragen. Krijgsgeweld is verschrikkelijk. Elk van de doden en elk van de gewonden herinnert ons daar aan. Daarom moeten wij met dit middel uiterst zorgvuldig omgaan, terughoudend zo lang het kan, overweldigend als het onvermijdelijk is geworden. Wij moeten er zo effectief mogelijk en zo schadevrij mogelijk mee omgaan. Dit betekent overigens – en dat zeg ik nu alvast – soms juist méér inzet in plaats van minder.

In dit beleidsdebat zal ik namens de CDA-fractie niet ingaan op allerlei details van de Defensiebegroting. Wij horen van de regering vandaag graag een fundamentele visie op de Nederlandse en bondgenootschappelijke defensie-inspanning in de te voorziene toekomst. Natuurlijk is minister Van Middelkoop amper begonnen aan zijn verkenningen naar de politieke en budgettaire wensen bij allerlei belanghebbenden. Niettemin is hij als politiek eerstverantwoordelijke het kompas van deze exercitie. Daarom willen wij vandaag zijn inzet horen. Draagvlak is geweldig, maar ook bij draagvlak is leiding nodig. Waar wil de minister heen? Wat zijn zijn randvoorwaarden? Bovendien is het de vraag of het beleid het draagvlak moet volgen of omgekeerd. De rol van Nederland in zijn internationale context is niet vrijblijvend. Als er binnenslands geen of niet voldoende draagvlak, maatschappelijk en/of politiek, zou zijn voor beleidsmatige consequenties van onze bondgenootschappelijke, economische en culturele kaders, dan is het de taak van de politiek om dit draagvlak te creëren. Hoe ziet de minister zijn eigen rol hierbij?

De verkenningen van de minister zullen tot conclusies leiden op het moment dat deze kabinetsperiode al weer zijn einde nadert. Dat kan er toch niet toe leiden dat er intussen niets gebeurt? Iedereen weet dat er slijtplekken ontstaan in onze defensieorganisatie, enerzijds door intensief gebruik en anderzijds door aanhoudende druk op de begrotingsmiddelen. Zijn de verkenningen van de minister voldoende om politiek Den Haag te motiveren tot een substantiële stap voorwaarts?

De fractie van het CDA plaatst de Nederlandse militaire ambitie nauwkeurig in het perspectief van onze internationale positie. Natuurlijk, alles is subjectief, zeker als het gaat om het eigenbelang, maar wij proberen zo veel mogelijk te objectiveren, namelijk door recht te doen aan onze relatieve verantwoordelijkheid in en ten opzichte van onze internationale omgeving. Optimale impact is een volgend criterium. Militair optreden moet niet half gebeuren of met een gemengde agenda. Militair ingrijpen is een kaart die zonder meer winnend moet zijn, dat wil zeggen: de vrede winnend. Dit stelt eisen aan de middelen en aan de professionaliteit. Langs deze lijnen redenerend, constateer ik dat de beweegruiimte van Nederland uiteindelijk helemaal niet zo groot is.